

Vabariigi Valitsuse 17. mai 2001. a määruse nr 173 „Kalalaevadele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohase määruse eesmärk on võtta Eesti õigusesse üle nõukogu 19. detsembri 2016. a direktiivi (EL) 2017/159, millega rakendatakse Euroopa Liidu põllumajandusühistute üldise liidu (Cogeca), Euroopa Transporditöötajate Föderatsiooni (ETF) ja Euroopa Liidu kalandusettevõtete riiklike organisatsioonide ühenduse (Europêche) vahel 21. mail 2012 sõlmitud kokkulepe, mis käsitleb Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 2007. aasta kalandustöö konventsiooni rakendamist (edaspidi *direktiiv 2017/159*), seni üle võtmata sätteid, mille üle võtmata jätmise tõttu on Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) algatanud 24. jaanuaril 2020 Eesti suhtes rikkumismenetluse nr INFR(2020)0035.

Eelnõuga üle võetavad sätteid puudutavad laevapere eluruumide, kambüüsi ja toiduvarude hoiuruumi puhtust ja üldist seisukorda ning nõudeid toiduvarude hoidmise kohta. Eelnevaga seoses lisatakse määrusesse ka perpendikulaaridevahelise pikkuse termin. Samuti lisatakse määrusesse baaslaeva termin.

Määrus kehtestatakse töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 5 lõike 4 alusel.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töösuhete ja töökeskkonna osakonna nõunikud Kaia Läänemets-Ester (teenistusest lahkunud) ja Stella Vogt (e-post stella.vogt@mkm.ee, tel 5886 4172), töösuhete poliitika juht Liis Tõnismaa (e-post liis.tonismaa@mkm.ee) ja töövaldkonna andmete nõunik Ingel Kadarik (e-post ingel.kadarik@mkm.ee, tel 5451 0226).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilise ekspertiisi on teinud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (e-post ragnar.kass@mkm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeletoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Inge Mehide (e-post inge.mehide@justdigi.ee).

Direktiivi 2017/159 sätete ülevõtmiseks muudetakse lisaks meretöö seadust, Vabariigi Valitsuse 10.07.2014. a määrust nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ ja tervise- ja tööministri 24.07.2014. a määrust nr 50 „Meditsiiniabi korraldamise nõuded laeval ja laeval nõutava meditsiinivarustuse loetelu“.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse määrust §-ga 1¹, mille punktiga 1 lisatakse määrusesse perpendikulaaridevahelise pikkuse termin ja punktiga 2 baaslaeva termin. Lisatava § 1¹ punkti 1 kohaselt on perpendikulaaridevaheline pikkus selle määruse tähenduses vööri loodsirge ja ahtriloodjoone vaheline kaugus. Vööri loodsirge ühtib vöörtäävi välisservaga veeliinil, kus pikkust mõõdetakse, ning ahtriloodjoon ühtib roolipalleri telgjoonega samal veeliinil.

Muudatus on tingitud direktiivi 2017/159 artikli 1 punkti 1 alapunkti j ülevõtmisest, mis on komisjoni hinnangul Eesti õigusesse seni üle võtmata. Selle sätte kohaselt on „loodsirgete vaheline pikkus“ võõri loodsirge ja ahtriloodjoone vaheline kaugus; võõri loodsirge ühtib võõrtäävi välisservaga veeliinil, kus pikkust (L) mõõdetakse; ahtriloodjoon ühtib roolipalleri telgjoonega samal veeliinil.

Eelnõuga võetakse mõiste „loodsirgete vaheline pikkus“ üle kui „perpendikulaaridevaheline pikkus“, kuna esiteks kasutatakse selle määrase § 1 mitmes lõikes terminit „perpendikulaaridevaheline pikkus“ ning teiseks on nõukogu direktiivi 93/103/EÜ, 23. november 1993, kalalaevade pardal kohaldatavate tööohutuse ja -tervishoiu miinimumnõuete kohta, artikkel 2 punktis b tõlgitud ingliskeelne termin *length between perpendiculars* kui „perpendikulaaridevaheline pikkus“. Seejuures on ülevõetava direktiivi 2017/159 artikli 1 punkti 1 alapunkti j ingliskeelses tekstis kasutatud samuti terminit *length between perpendiculars*, kuid eestikeelses tekstis on tõlgitud see kui „loodsirgete vaheline pikkus“, kuid direktiivi 93/103/EÜ tõlget arvestades peaks olema „perpendikulaaridevaheline pikkus“.

Lisatava § 1¹ punkti 2 kohaselt on baaslaev sihtotstarbeline varustus- või töötlemislaev kalalaevade teenindamiseks. Baaslaeva termini määratlemine määruhes on vajalik, kuna § 15 täiendatakse lõikega 6, milles kasutatakse seda terminit määruhes esmakordselt.

Eelnõu punktiga 2 täiendatakse § 15 lõikega 3¹. Lõikega 3¹ sätestatakse, et laevapere eluruumid peavad olema puhtad ja elamiskõlblikud ning neis ei tohi hoida kaupu ega varusid, mis ei ole laevapere liikmete isiklikud esemed ega ole vajalikud ohutuse või päästetööde jaoks.

See muudatus on tingitud direktiivi 2017/159 II lisa punkti 75 ülevõtmisest, mis on komisjoni hinnangul Eesti õigusesse üle võtmata. Punkti 75 kohaselt tuleb eluruumid hoida puhta ja elamiskõlblikuna ning neis ei tohi hoida kaupu ega varusid, mis ei ole nende asukate isiklikud esemed ega ole vajalikud ohutuse või päästetööde jaoks.

Eelnõu punktiga 3 täiendatakse § 15 lõigetega 4¹–4³.

Lisatava lõike 4¹ kohaselt peavad olema kambüüs ja toiduvarude hoiuruum puhtad.

Kõnealune muudatus on tingitud direktiivi 2017/159 II lisa punkti 76 ülevõtmisest, mis on komisjoni hinnangul Eesti õigusesse üle võtmata. Punkti 76 kohaselt tuleb kambüüs ja toidu hoidmise ruumid hoida puhtana.

Lisatava lõike 4² kohaselt peab laeval olema toiduvarude jaoks piisava mahutavusega kuiv, jahe ja hästi ventileeritud toiduvarude hoiuruum, et vältida toiduvarude riknemist.

Muudatus on tingitud direktiivi 2017/159 II lisa punkti 71 ülevõtmisest, mis on komisjoni hinnangul Eesti õigusesse seni üle võtmata. Punkti 71 kohaselt peab toiduvarude jaoks olema piisava mahutavusega sobiv koht, mida saab hoida kuiva, jaheda ja hästi ventileerituna, et vältida varude riknemist, ning kui sõnaselgelt ei ole sätestatud teisiti, võimaluse korral külmik või muu madala temperatuuriga hoiukoht.

Lisatava lõike 4³ kohaselt peab laeval, mille perpendikulaaridevaheline pikkus on 15 meetrit ja rohkem, olema lõikes 4² sätestatud tingimustele vastav toiduvarude hoiuruum, külmik ja muu madala temperatuuriga hoiukoht.

See muudatus on tingitud direktiivi 2017/159 II lisa punkti 72 ülevõtmisest, mis on komisjoni hinnangul Eesti õigusesse üle võtmata. Selle punkti kohaselt kasutatakse laevadel, mille loodsirgetevaheline pikkus on 15 meetrit ja rohkem, toiduvarude hoiuruumi ja külmikut ning muud madala temperatuuriga hoiukohta. See säte on seotud ka direktiivi 2017/159 artikli 1 punkti 1 alapunktiga j, kus on esitatud „loodsirgete vahelise pikkuse“ ehk „perpendikulaaridevahelise pikkuse“ mõiste, mis samuti Eesti õigusesse kõnealuse eelnõu punktiga 1 üle võetakse.

Eelnõu punktiga 4 täiendatakse § 15 lõikega 6. Selle lõike kohaselt tuleb juhul, kui kalapüük toimub kalalaeval, millel ei ole määruse § 15 nõuetele vastavaid elu- ja olmeruume, ja kalalaev on seotud baaslaevaga, võimaldada need laeval töötavatele kaluritele baaslaeval.

See muudatus on tingitud direktiivi 2017/159 II lisa punkti 6 ülevõtmisest, mis on komisjoni hinnangul Eesti õigusesse üle võtmata. Selle sätte kohaselt võimaldatakse ilma sobivate eluruumide ja sanitaarsõlmedeta abilaevade pardal töötavatele kaluritele sellised eluruumid ja sõlmed emalaeva pardal. Seejuures ei kasutata termineid „abilaev“ ega „emalaev“ üheski teises kõnealuse direktiivi sättes.

Eesti õiguses ei ole mõisted „abilaev“ ja „emalaev“ defineeritud, kuid emalaevaks peetakse üldiselt baaslaeva¹ ning abilaeva all peetakse silmas kalapüügilaeva, mis annab oma päeva jooksul püütud kalakoguse merel üle baaslaevale kui n-ö vastuvõtulaevale. See on tavapärane tegutsemisviis ookeanipüügil. Läänemerel kodusadama lähedal töötades annab kalapüügilaev saagi üle sadamas ning vajaduse korral tagab reeder majutuse kaldal. Ookeani-, avamere- või kaugpüügi korral on n-ö sadamaks baaslaev ning kütuse- ja muu varu täiendamine (ja vajadusel meeskonna majutus, meditsiiniabi jne) toimub selle baaslaeva kaasabil.

Direktiivi 2017/159 üle võtmata sätete ja Eesti õiguse võrdlustabel on lisatud eelnõu seletuskirjale (lisa).

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul on puutumus Euroopa Liidu õigusega, kuna eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle direktiivi 2017/159 seni üle võtmata sätted.

4. Määruse mõjud

Praegu kehtiv regulatsioon näeb ette mitu nõuet kalalaevade elu- ja olmeruumidele, et tagada nende ohutus ning vastavus töötervishoiu ja tööohutuse nõuetele. Eelnõu muudatustega täpsustatakse neid nõudeid, sätestades, et laevapere eluruum peab olema puhas ja elamiskõlblik ning kambüüs ja toiduvarude hoiuruum peavad samuti olema puhtad, laevapere eluruumides ei tohi hoida kaupa ega varusid, mis ei ole laevapere liikmete isiklikud esemed ega ole vajalikud ohutuse või päästetööde jaoks ning toiduvarude hoidmiseks peab olema kuiv, jahe ja hästi ventileeritud toiduvarude hoiuruum. Lisaks täiendatakse kehtivat määrust sättega, et kui kalapüük toimub kalalaeval, millel ei ole teatud nõuetele vastavaid elu- ja olmeruume, tuleb laeval töötavatele kaluritele need võimaldada baaslaeval, millega kalalaev on seotud.

Muudatuste rakendamisega kaasneb järgmine mõju: 1) sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju; 2) majanduslik mõju. Eelnõu mõju olulisuse tuvastamiseks hinnati nimetatud mõju nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja

¹ Täpsem info emalaeva ehk baaslaeva selgituse kohta on siin: <https://www.kalapeedia.ee/5189.html>.

ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk. Muudatused ei mõjuta haridust, kultuuri ja sporti, infotehnoloogiat ja infoühiskonda; keskkonda; riigivalitsemist, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldust, riigikaitset ja välissuhteid, siseturvalisust ega regionaalarengut, mistõttu ei ole mõju olulisust nendes valdkondades hinnatud.

Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud

Mõjutatud sihtrühm: kasutuses olevate vähemalt 18-meetrise perpendikulaaridevahelise pikkusega või (ümber)ehitatavate vähemalt 15-meetrise perpendikulaaridevahelise pikkusega kalalaevade laevapere liikmed

Mõju ulatus, mõjutatud sihtrühma suurus ja mõju sagedus

Põllumajandus- ja Toiduameti peetava kalalaevade registri² andmetel oli 1. jaanuari 2023. a seisuga Eestis registreeritud 31 kalalaeva, mille perpendikulaaridevaheline pikkus on 18 m või enam. Ehitatavate või ümberehitatavate laevade arv ei ole teada. Sihtrühma kuuluvate laevapere liikmete arv ei ole teada. Statistikaameti andmetel³ töötas 2023. aastal kalapüügi ja vesiviljeluse tegevusalal 900 inimest, mis moodustab kogu Eesti hõivatutest ca 0,1%, seega on muudatustest mõjutatud sihtrühm väike.

Eelnõuga kavandatavad muudatused mõjutavad sihtrühma positiivselt, kuna tagavad laevapere liikmetele ohutud, puhtad ning mugavad elu- ja töötingimused. Juba praegu on kehtivas määruses esitatud kalalaevade eluruumidele mitu nõuet. Nimelt määruse § 2 sätestab kapteni kohustuse tagada, et töötervishoiu ja tööohutuse nõudeid täidetakse igas tööga seotud olukorras, arvestades kõigi ohtudega, millega laevapere liikmed võivad kokku puutuda, ja § 15 nõuab, et kalalaeva kambüüs ja mess peavad olema hästi valgustatud ja ventileeritud, kergesti puhastatavate pindadega ja varustatud külmkapiga, ning § 17 kehtestab üldventilatsiooninõuded. Seega võib eeldada, et valdavalt on nende sätete alusel juba tagatud, et laevapere eluruumid oleksid puhtad, elamiskõlblikud ja ohutud, samuti kambüüs ja toiduvarude hoiuruum oleksid puhtad ning et toiduvarusid säilitatakse nõuete järgi.

Samuti sätestatakse, et olukorras, kus kalalaeval kõnealuse määruse § 15 nõuetele vastavad elu- ja olmeruumid puuduvad ja kalalaev on seotud baaslaevaga, tuleb need ruumid võimaldada baaslaeval. Praktikas mõjutab see muudatus eeskätt ookeani-, avamere- või kaugpüügiga tegelevaid sihtrühma laevu, kuna Läänemerel kodusadama lähedal töötades annab kalapüügilaev tavaliselt saagi üle sadamas ning vajadusel tagab reeder majutuse kaldal. Seetõttu on muudatuse mõju ulatus praktikas väike. Nendel laevadel, kus praegu veel kõik muudatusega kaasnevad tingimused täidetud ei ole, muutub nende täitmine kohustuslikuks, mis parandab laevapere liikmete töötingimusi ja heaolu. Eelduse kohaselt on praktikas muudatusest tulenev mõju siiski väikese ulatusega ja seega on ka mõju avaldumise sagedus väike.

Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Eelnõuga kavandatavad muudatused mõjutavad sihtrühma positiivselt, kuna tagavad kalalaevade laevapere liikmetele ohutud ja puhtad elu- ja töötingimused. Mõjutatud sihtrühm moodustab ca 0,1% kõikidest töötajatest ja on seega väike. Ka juba praegu kehtiva

² <https://pta.agri.ee/kalalaevade-register-klr>

³ Tabel TT0200: Hõivatud ja palgatöötajad tegevusala järgi.

regulatsiooniga on sätestatud mitu nõuet ohutuse ja puhtuse tagamiseks kalalaeva eluruumides ning praktikas tagab reeder Läänemerel tegutseva kalalaeva laevapere liikmete majutuse valdavalt kaldal, seega on muudatustega kaasneva mõju ulatus ja selle avaldumise sagedus väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Majanduslikud mõjud

Mõjutatud sihtrühm: kasutuses olevate vähemalt 18-meetrise perpendikulaaridevahelise pikkusega või (ümber)ehitatavate vähemalt 15-meetrise perpendikulaaridevahelise pikkusega kalalaevade omanikud

Mõju ulatus, mõjutatud sihtrühma suurus ja mõju sagedus

Põllumajandus- ja Toiduameti peetava kalalaevade registri⁴ andmetel oli 1. jaanuari 2023. a seisuga Eestis registreeritud 31 kalalaeva, mille perpendikulaaridevaheline pikkus on 18 m või enam. Ehitatavate või ümberehitatavate laevade arv ei ole teada. Sihtrühma kuuluvate laevaomanike arv ei ole teada. Statistikaameti viimaste andmete⁵ kohaselt tegutses 2022. aastal kalapüügi ja vesiviljeluse tegevusalal 222 ettevõtet, mis moodustab kõikidest Eesti ettevõtetest ca 0,15%, seega on muudatusest mõjutatud sihtrühm väike.

Eelnõuga kavandatavad muudatused võivad kalalaevade omanikele tuua kaasa lisakulusid. Puuduvad andmed, kui paljudel kalalaevadel vastavad praegu eluruumid ja toiduvarude hoiuruumid eelnõuga sätestatavatele nõuetele.

Juba praegu on kehtivas regulatsioonis esitatud kalalaevade eluruumidele mitu nõuet. Kehtiva määruse § 2 lõike 2 punkt 1 sätestab kapteni kohustuse tagada, et töötervishoiu ja tööohutuse nõudeid täidetakse igas tööga seotud olukorras, arvestades kõigi ohtudega, millega laevapere liikmed võivad kokku puutuda, ja § 15 nõuab, et kalalaeva kambüüs ja mess peavad olema hästi valgustatud ja ventileeritud, kergesti puhastatavate pindadega ja varustatud külmpapiga, ning § 17 kehtestab üldventilatsiooninõuded. Seega võib eeldada, et valdavalt on nende sätete alusel juba eelnõuga sätestatavad muudatused praktikas tagatud. Samuti sätestatakse, et olukorras, kus kalalaeval endal teatud nõuetele vastavad elu- ja olmeruumid puuduvad ja kalalaev on seotud baaslaevaga, tuleb need ruumid võimaldada baaslaeval. Praktikas mõjutab see muudatus eeskätt ookeani-, avamere- või kaugpüügiga tegelevaid sihtrühma laevu, kuivõrd Läänemerel kodusadama lähedal töötades tagab reeder vajaduse korral majutuse kaldal, seega on praktikas muudatuse mõju väikese ulatusega. Kuigi võib eeldada, et eelnõuga kavandatavad muudatused on praktikas valdavalt juba tehtud, tekivad ühekordsed kulud siiski neil kalalaevade omanikel, kelle laevadel praegu veel kõik muudatustega kaasnevad nõuded täidetud ei ole. Eelduse kohaselt on siiski praktikas muudatusest tuleneva mõju ulatus väike ja seega on ka mõju avaldumise sagedus väike.

Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Juba praegu kehtiva regulatsiooniga on sätestatud mitu nõuet ohutuse ja puhtuse tagamiseks kalalaeva eluruumides ning praktikas tagab reeder Läänemerel tegutseva kalalaeva laevapere liikmete majutuse valdavalt kaldal, seega on muudatustega kaasnev mõju väikese ulatusega. Siiski kaasnevad muudatuste elluviimisega lisakulud nende kalalaevade omanike jaoks, kus

⁴ <https://pta.agri.ee/kalalaevade-register-klr>

⁵ Tabel EM001: Ettevõtete majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi.

kõik nõuded praegu veel täidetud ei ole. Kui muudatuste elluviimiseks on vaja siiski kulutusi teha, on tegemist ühekordse investeeringuga, seega on avaldub mõju väikese sagedusega. Ka muudatusest mõjutatud sihtrühm on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

5. Riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud seoses määruse rakendamisega

Määruse rakendamisega ei kaasne riigile ja kohalikule omavalitsusele tegevusi ega eeldatavaid kulusid ja tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Kavandatud muudatused ei sisalda kohustusi ega nõudeid, millega kohanemiseks oleks vaja ette näha pikemat üleminekuaega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu (toimik [25-1431](#)) Välisministeeriumile, Kliimaministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Ametiühingute Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Meremeeste Sõltumatule Ametiühingule, Eesti Laevaomanike Liidule ja Eesti Laevajuhtide Liidule.

Eelnõule ei esitatud märkuseid ega ettepanekuid.